

3. Садчиков В. С. Динаміка та тенденції розвитку організаційно-економічного забезпечення рослинництва / В. С. Садчиков // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. - № 2 (2). = с. 150 – 161.
4. Статистичний щорічник Херсонської області за 2014 рік / За ред. В.А. Вознюка. – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області, 2015. – 494с.

УДК: 330.341.1:338.432

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сілецька Н.В. – к.е.н., доцент,
Берегова В.В. – к.е.н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Опрацьовано теоретичні аспекти інноваційної стратегії. За результатами дослідження узагальнено думку провідних та вітчизняних науковців стосовно розуміння сутності цього поняття та на основі розглянутих наукових підходів виділено основні ключові риси, які найчастіше зустрічаються в науковій літературі. Уточнено місце інноваційної стратегії в їх загальній системі в сучасних умовах господарювання, на основі чого визначено її важливу роль для підприємств. Доведено, що інноваційну стратегію необхідно розробляти на найвищому рівні через її першочергове значення, оскільки вона є необхідною умовою ефективного довгострокового розвитку вітчизняних аграрних підприємств у сучасних ринкових умовах.

Ключові слова: стратегія, інноваційна стратегія, інноваційний потенціал підприємства, інноваційна діяльність, розвиток підприємства.

Силецкая Н.В., Береговая В.В. Теоретическое обоснование и обобщение современных подходов к сущности инновационной стратегии аграрного предприятия

Исследованы теоретические аспекты инновационной стратегии. По результатам исследования обобщены суждения ведущих зарубежных и отечественных ученых относительно понимания сущности данного понятия и на основе рассмотренных научных подходов выделены основные ключевые черты, наиболее часто встречающиеся в научной литературе. Уточнено место инновационной стратегии в системе стратегий предприятия в современных условиях ведения хозяйственной деятельности, на основе чего определена ее важная роль для предприятий. Доказано, что инновационную стратегию необходимо разрабатывать на высшем уровне в силу ее первоочередной значимости, поскольку она является необходимым условием эффективного долгосрочного развития отечественных аграрных предприятий в современных рыночных условиях.

Ключевые слова: стратегия, инновационная стратегия, инновационный потенциал предприятия, инновационная деятельность, развитие предприятия.

Siletska N.V., Berehova V.V. Theoretical substantiation and generalization of current approaches to the essence of innovation strategy of agricultural enterprises

The article examines theoretical aspects of innovation strategy. It summarizes the views of leading foreign and domestic scientists on the essence of the concept, and, based on the scientific approaches considered, identifies the key features common in scientific literature. The study specifies the place of innovation strategy in the system of enterprise strategies under modern conditions of economic activity, and reveals its important role for enterprises. It proves that due to its primary importance, innovation strategy is to be developed at the highest level, since it is a prerequisite for

effective long-term development of domestic agricultural companies under current market conditions.

Keywords: *strategy, innovation strategy, innovative potential of enterprises, innovation activities, enterprise development.*

Постановка проблеми. Досвід передових аграрних підприємств розвинених країн світу свідчить, що в умовах сучасної економічної ситуації важливо бути готовим до будь – яких змін на ринку. В умовах нестабільного зовнішнього середовища, обмеженості фінансових ресурсів саме інноваційні стратегії при відповідному організаційно – управлінському супроводі дозволяють вирішувати завдання як виживання, так і розвитку підприємств.

Тобто, розглядаючи інноваційну стратегію, слід наголосити, що мова йде не просто про одноразове використання нововведень для досягнення миттєвих переваг, але про неперервний, детально спланований стратегічний інноваційний розвиток, який формує методи та засоби управління інноваціями та дозволяє підпорядковувати впровадження інновацій загальним цілям, перетворюючи інтенсивне впровадження інноваційних процесів у фактор економічного зростання. Необхідність теоретичного обґрунтування та узагальнення сучасних підходів до сутності інноваційної стратегії аграрних підприємств зумовили актуальність проблеми та вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом питання сутності інноваційної стратегії стало об'єктом численних досліджень, результати яких знайшли своє відображення в наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: Л. Антонюка, К. Вергала, А.Гриньова, С. Довбні, В. Дорофеева, С. Єгоркіна, М. Йохни, О. Кам'янецької, А. Коваля, О. Ковтуна, І. Кравець, Т. Матвеевої, Н. Машкової, І. Мухаря, В. Новицького, І. Павленка, С. Подрези, В. Пономаренко, А. Поручника, Г. П'ятницької, В. Савчука, О. Скібіцького, В. Стадник, Р. Фатхутдінова, І. Федулової, В. Чубая, А. Шегди, Т. Янковця, К. Янковського та інших. Незважаючи на потужний науковий доробок вітчизняних та зарубіжних авторів, питання місця та ролі, а також сутності інноваційної стратегії підприємства все ж залишаються дискусійними, а тому потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

Постановка завдання. Метою та основними завданнями статті є уточнення місця та ролі інноваційної стратегії в системі стратегій аграрних підприємств, а також дослідження теоретичних аспектів інноваційної стратегії підприємства та узагальнення основних підходів до сутності цієї категорії за ключовими рисами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активна та скоординована мережа інноваційних структур, що представляють збалансоване інноваційне середовище, формує інноваційний стратегічний шлях розвитку, який є найбільш перспективним як для окремих підприємств, корпорацій, так і для країни в цілому, а формування такого середовища є гарантом якнайактивнішого залучення підприємств до цього процесу та виступає одним із головних чинників економічного прогресу.

Саме поняття стратегії виробництва та інноваційної стратегії залежить від теоретико-методологічної концепції, в основі якої визначальну роль формує інноваційна діяльність в аграрному виробництві, яка забезпечує економічну його ефективність.

Перед тим, як визначати сутність поняття інноваційної стратегії, необхідно з'ясувати, що взагалі розуміють під стратегією.

Стратегія (грец. Stratos – армія, ago – веду) – узагальнена програма діяльності (модель дій), спрямована на досягнення суб'єктом бажаного етапу, мети (статусу на ринку, соціально-економічних показників) завдяки ефективному розподілу, координації та використанню ресурсів [5].

Згідно з визначенням американського вченого А. Чандлера, стратегія – це визначення основних довгострокових цілей та задач суб'єкту, прийняття курсу дій та розподіл ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей. Це визначення в деяких джерелах доповнюється вимогами ефективності рішень, що приймаються, тобто стратегічна альтернатива визначається шляхом зіставлення можливостей та ресурсів з урахуванням ризику. Дане трактування являє собою класичний підхід на визначення саме сутності стратегії виробництва.

У свою чергу Р. Річардсон і М. Томпсон вважають, що будь-яка стратегія, незалежно від сфери застосування, повинна мати дві ключові складові: стратегічні цілі (тобто те, чого стратегія передбачає досягти) і план дій (тобто засіб, за допомогою якого пропонується досягти намічених цілей) [11].

Таким чином, автори справедливо наголошують на тому, що стратегію необхідно розглядати, як мінімум, у двох площинах: як процес цілевизначення і як плановий засіб реалізації цілей у довгостроковому періоді.

Досить вдало, на нашу думку, виражає сутність і головні системоутворюючі складові, без яких не можливий стратегічний розвиток виробництва у жорстких ринкових умовах, визначення, сформульоване українським автором А. Міщенко: «Стратегія – основа підвищення конкурентоспроможності суб'єкта, сильної конкурентної позиції і формування такої організації, яка за допомогою удосконалення структури управління і підвищення організаційної культури могла б успішно працювати у жорстких ринкових умовах» [7].

Сучасне розуміння стратегії, що відповідає вимогам нестабільного конкурентного середовища, дає О. Трухан, який трактує стратегію як абстрактно-цільову і цілісно-орієнтовану концепцію довгострокового розвитку бізнесу, яка відображає когнітивну індикативну модель адаптованої поведінки суб'єкта у нестабільному і мінливому ринковому середовищі, що реалізується на основі планового процесу управління організаційними змінами шляхом забезпечення гнучкої відповідності внутрішніх ресурсів і компетенції організації та її зовнішнього середовища [9].

Проведений аналіз різних теоретичних підходів до поняття «стратегія» дав змогу встановити, що існує декілька поглядів на поняття стратегії:

- стратегія – як перспективний напрям розвитку підприємства;
- стратегія – це вміння керувати або планувати;
- стратегія – це першочерговий засіб досягнення основної мети;
- стратегія – як план розвитку;
- стратегія – модель взаємодії із зовнішнім середовищем (рис. 1).

Власне кажучи, основна мета – це будь-яка мета, яка є пріоритетною в умовах мінливого конкурентного середовища і без якої видається недоцільно говорити про стратегію.

Незважаючи на значні досягнення науки в аналізі економічного змісту стратегій, теоретична база інноваційної стратегії підприємства у сфері виробництва

залишається нині недостатньо опрацьованою. В економічній літературі (як зарубіжній, так і вітчизняній) відсутня єдність поглядів щодо сутності і змісту інноваційної стратегії підприємства в сфері виробництва.

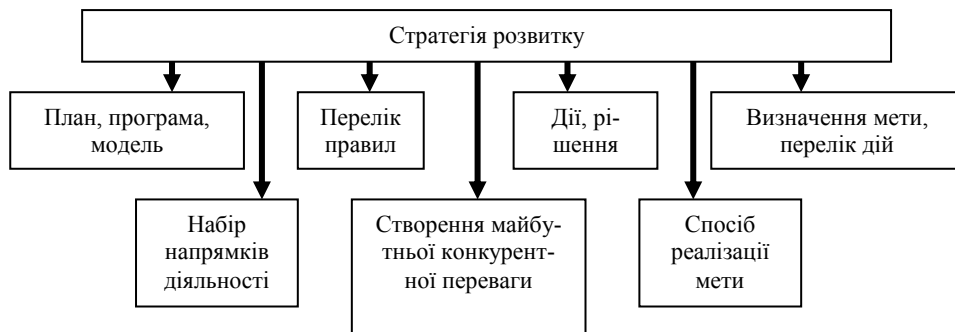

Рисунок 1. Узагальнення поглядів науковців на стратегію розвитку підприємств будь-якої галузі

Погляди науковців стосовно сутності категорії «інноваційна стратегія» варіюються від визначення як «...своєчасна концентрація управлінських зусиль на освоєння й використання перспективних досягнень науково-технічного розвитку...» , до «...обраний напрямок відновлення продукції підприємства...» , «...засіб досягнення цілей організації, який відрізняється від інших своєю новизною...» . Відповідно, обрана думка є своєрідним підґрунтям для визначення факторів вибору інноваційної стратегії та механізмів її реалізації.

Теоретичний аналіз показав, що суперечливим у наукових працях є наступне:

1) різні автори в поняття «інноваційна стратегія підприємства» вкладають різний зміст, нерідко ототожнюючи її зі стратегією науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) ;

2) одне і те ж поняття «інноваційна стратегія підприємства» різні автори називають по-різному, зокрема: «стратегія інновацій» [34], «інвестиційна стратегія інноваційного розвитку» , «стратегія розвитку інноваційної діяльності», «стратегія інноваційного розвитку» тощо;

3) одні автори стверджують, що інноваційна стратегія пов'язана із впровадженням принципово нових розробок, яких ще ніхто до цього не впроваджував, а інші – що інноваційна стратегія може реалізовуватися і за рахунок інноваційних розробок, що вже впроваджувалися на інших підприємствах;

4) у працях як вітчизняних , так і зарубіжних науковців здебільшого домінує позиція, що інноваційна стратегія має змінюватися або модифікуватися під впливом зміни умов зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство, і зміни стану його внутрішнього середовища. Проте в основному не розглядаються можливості підприємства, самостійно або разом з іншими підприємствами, організаціями та установами, щодо впливу на ці середовища і створення сприятливих умов для успішної реалізації інноваційної стратегії;

5) відсутність єдиного розуміння місця інноваційної стратегії в загальній стратегії підприємства в сфері виробництва та, зокрема, часте її віднесення до числа функціональних стратегій підприємства;

б) одні науковці стверджують, що більшість положень, які стосуються еволюційної стратегії підприємства (не пов'язаної із здійсненням інновацій), повністю підходять і для інноваційної стратегії, а інші вважають, що механізми формування і реалізації інноваційної стратегії є зовсім іншими, ніж для стратегії, що не пов'язана з інноваційним розвитком підприємства.

Так, О. Кам'янецька визначає поняття «інноваційна стратегія» як комплекс взаємопов'язаних організаційно-економічних та техніко-технологічних заходів, які включають інноваційну складову та запроваджуються на підприємствах у сфері виробництва з метою підтримання необхідного рівня конкурентоспроможності продукції на ринку [3].

С. Довбня, В. Пономаренко вважають, що інноваційна стратегія – один із засобів досягнення цілей організації, який відрізняється від інших засобів своєю новизною, передусім для даної організації, для галузі ринку, споживачів, країни в цілому. Слід зазначити, що будь-які стратегічні кроки організації мають інноваційний характер, оскільки вони так чи інакше ґрунтуються на нововведеннях в економічній, виробничій, збутовій чи управлінській сферах [2].

Г. П'яницька підкреслює, що інноваційна стратегія – один із засобів досягнення цілей організації, що відрізняється від інших засобів своєю новизною, насамперед для даної організації й, можливо, для галузі, ринку, споживачів. Стратегією інноваційної діяльності може бути стратегія, спрямована на одержання нових продуктів, технологій і послуг; застосування нових методів у НДДКР, виробництві, маркетингу й управлінні; перехід до нових організаційних структур; застосування нових видів ресурсів і нових підходів до використання традиційних ресурсів [8].

Заслуговує на увагу особливий підхід В. Чубая, який наголошує на тому, що інноваційна стратегія підприємства – це система планових дій, які спрямовані на успішне виконання місії підприємства та досягнення його довгострокових цілей і дають змогу забезпечити високу ефективність здійснення підприємством різних видів інновацій, шляхом створення сприятливих умов його зовнішнього та внутрішнього середовища або вигідного пристосування до реальних їх умов, базуючись на ефективному акумулюванні, поділі і використанні ресурсів підприємства та оптимізації всіх інших процесів, пов'язаних з його діяльністю [10].

В системі формування інноваційної стратегії аграрних підприємств важливе значення належить інноваційному потенціалу, який, безумовно, є стратегічним критерієм результативності та ефективності їх функціонування.

З погляду на вищевикладене, можна стверджувати, що актуальним та необхідним, з позицій дослідження, є поглиблення розуміння поняття «інноваційний потенціал підприємства» як складової інноваційної стратегії для удосконалення теорії та практики стратегічного інноваційного планування діяльності аграрних підприємств.

Так, С. Лютий вважає, що інноваційний потенціал підприємства – це міра готовності виконати завдання, що забезпечує досягнення поставленої інноваційної мети, тобто міра готовності до реалізації проекту або програми інноваційних стратегічних змін. Інноваційна мета виступає як глобальна стратегія підприємства, як засіб досягнення нею більш високих цілей: отримання достатньо високого прибутку в довгостроковій перспективі, збереження, а потім і підвищення конкурентної спро-

можності на ринку або у боротьбі за держзамовлення, вирішення кризової проблеми та проблеми виживання у цілому [6].

На думку А. Гречан, інноваційний потенціал підприємства характеризується синергійним ефектом комплексного використання сукупності ресурсів (матеріальних, фінансових, нематеріальних активів і ресурсів), які під впливом ринкового попиту спроможні забезпечувати прибутковість капіталу та сприяти інноваційному розвитку підприємства, а також його місце як «оболонки» загального потенціалу [1].

Основні елементи інноваційного потенціалу аграрних підприємств наведені на рис. 2.

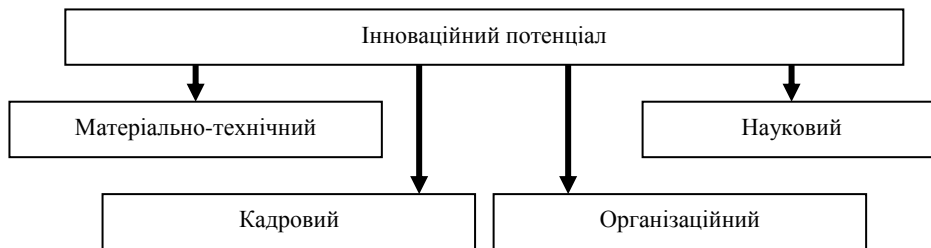

Рисунок 2. Елементи інноваційного потенціалу аграрних підприємств

Покращення інноваційного потенціалу аграрних підприємств можливе лише завдяки взаємопов'язаній дії таких факторів:

- інвестиційній підтримці інноваційної діяльності;
- розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва;
- створенню інфраструктури інноваційної діяльності;
- покращенню системи нормативно-законодавчих актів, що регулюють інноваційні процеси.

В підсумку, М. Ковальов та О. Шашко виходять з того, що інноваційний потенціал має інтегрувати та базуватись на властивостях, які характеризують: 1) загальне інноваційне середовище, 2) кластерний інноваційний потенціал, що стимулює конкуренцію, 3) взаємозв'язки між різними елементами інноваційної сфери, 4) рівень інноваційної активності, 5) результативність інноваційної діяльності. Базуючись на цій точці зору, вони визначають інноваційний потенціал регіону як міру його готовності (можливості) виконати завдання, які забезпечують досягнення поставлених цілей в інноваційній сфері, тобто міру готовності до створення, освоєння та розповсюдження різного типу нововведень, реалізації інновацій в економічні результати [4].

На основі проведених досліджень, аналізу поглядів учених щодо визначення «інноваційна стратегія» та «інноваційний потенціал» нами запропоновано авторське визначення поняття: «інноваційна стратегія» – це траєкторія впровадження нововведень з метою посилення конкурентоспроможності підприємства.

Висновки. З вищевикладеного видно, що в сучасних умовах господарювання роль інноваційної стратегії набуває особливого значення для забезпечення ефективного розвитку аграрного підприємства. Саме тому необхідним є

доскональне вивчення підходів до сутнісної характеристики інноваційної стратегії як економічної категорії, її сучасного трактування, місця та значення.

Узагальнюючи різноманітні підходи до визначення сутності терміна «інноваційна стратегія», можемо зробити висновок, що: інноваційна стратегія аграрного підприємства – це комплексний план дій, спрямований на досягнення довгострокових цілей підприємства, що відрізняється своєю новизною для забезпечення конкурентоспроможності та ефективного розвитку підприємства. Інноваційну стратегію необхідно розробляти на найвищому рівні через її першочергове значення для підприємства на сучасному етапі розвитку ринкових відносин.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є питання формування та запровадження інноваційних стратегій на вітчизняних підприємствах з метою їх довгострокового функціонування та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гречан А. П. Інноваційний підхід до формування стратегії підприємства / А. П. Гречан // Вісник КНУТД. — 2003. — № 3. — С. 106—109.
2. Довбня С. Б. Інноваційний менеджмент – визначальний чинник стійкого розвитку сучасного підприємства / С. Б. Довбня, В. О. Пономаренко, Н. М. Рогуля // Пробл. економіки та упр. : Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2008. — № 628. — С. 477—482.
3. Кам'янецька О. В. Сучасні підходи класифікації інноваційних стратегій / О. В. Кам'янецька // Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць.— Вип. 14. — К. : НАУ, 2005 — С. 86—91.
4. Ковалев М. Развитие инновационного потенциала регионов Республики Беларусь / М. Ковалев, А. Шашко // Вестник ассоциации белорусских банков. — 2007. — № 3. — С. 13—33.
5. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / Н. В. Краснокутська. — К. : КНЕУ, 2003.
6. Лютий С. В. Інноваційний розвиток машинобудівних підприємств України / С.В. Лютий// Економіка і регіон : Наук. вісник ПолтНТУ. — 2008. — № 4 (19) — С. 74—77.
7. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навчальний посібник / А. П. Міщенко. — К. : «Центр навчальної літератури», 2004. — 336 с. — С. 11.
8. П'ятницька Г. Т. Інноваційні стратегії в сучасних умовах господарювання: суть та наукові підходи до формування і вибору / Г. Т. П'ятницька // Проблеми науки. — 2004. — № 11. — С. 21—29.
9. Трухан О. Л. Змістовна сутність поняття «стратегія підприємства»: суперечності поглядів / О. Л. Трухан // Вісник ЖДТУ. — № 1 (51). — С. 37—42.
10. Чубай В. М. Суть і види інноваційних стратегій машинобудівних підприємств / В. М. Чубай // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. — 2010. — № 1 (3). — Том 2. — С. 347—356.
11. Richardson R. The Impact of People Management Practices on Business Performance : A literature review / R. Richardson, M. Thompson // Institute of Personnel and Development. — London, 1999. — С. 73.